

LES ORENETES DE GIRONA

INFORMACIÓ PER AL MESTRE

“El projecte oreneta” es va iniciar a Girona l'any 2005 amb l'objectiu d'analitzar l'estat de conservació de la població d'orenetes de la ciutat de Girona i intervenir a les zones on aquests ocells ocasionen molèsties als veïns. Un dels objectius d'aquest projecte inclou l'educació ambiental en diferents àmbits socials, per tal de fomentar el respecte i la protecció de les orenetes a l'ecosistema urbà.

OBJECTIUS

- Donar a conèixer als alumnes el “Projecte Oreneta” de Girona.
- Donar a conèixer les dues espècies d'orenetes presents a la ciutat, així com altres animals urbans.
- Sensibilitzar a l'alumnat sobre la importància de la biodiversitat, de la protecció de les espècies, i de la conservació de l'ecosistema urbà.
- Reflexionar sobre la convivència en el medi urbà entre l'home i espècies antropòfiles, donant a conèixer els conflictes que es poden generar i les possibles solucions.

A QUI S'ADREÇA

Alumnes de cicle superior de primària

GUIÓ DE L'ACTIVITAT

- Xerrada per part dels tècnics de l'entitat Galanthis amb l'ajut d'una projecció en format powerpoint, en la que és parlarà de la biologia i ecologia de les orenetes, de la biodiversitat urbana i de detalls concrets del projecte (censos, protecció, nius artificials, ...).
- Presentació i realització de part de les fitxes relacionades amb la temàtica exposada.
- Sortida al camp per visitar algunes de les colònies d'orenetes de la ciutat de Girona, on s'ompliran durant el treball de camp, la resta de les fitxes didàctiques.

LES ORENETES

A Catalunya hi podem trobar 5 espècies de la família de les orenetes:

- Oreneta de ribera
- Oreneta cua-rogenca
- Roquerol
- Oreneta vulgar
- Oreneta cuablanca

Totes les orenetes nidifiquen en parets i construeixen el seu niu amb fang i fibres vegetals, excepte la oreneta de ribera que excava galeries en talussos sorrencs.

Algunes espècies aprofiten ambients naturals per establir les colònies, com ara el roquerol o l'oreneta de ribera. D'altres han establert un estret vincle amb l'home, de manera que es reproduïxen únicament en medis humanitzats. A la ciutat de Girona hi crien l'oreneta cuablanca i l'oreneta vulgar, essent la primera la més representativa i abundant en l'hàbitat urbà.

FITXA TÈCNICA DE LES ESPÈCIES D'ORENETA PRESENTS A GIRONA		
Espècie	Oreneta cuablanca	Oreneta vulgar
Nom científic	<i>Delichon urbicum</i>	<i>Hirundo rustica</i>
Longitud aproximada	13,5-15 cm	15-19 cm
Envergadura	26-29 cm	29-32 cm
Pes	15-21 g	17-20 g
Hàbitat	Centres urbans.	Zones rurals i afores de poblacions.
Emplaçament de les colònies	Façanes d'edificis i altres estructures artificials (ponts, preses, ...). Excepcionalment en parets naturals.	Interior de corts, golfes, porxos, garatges, habitatges abandonats,...
Alimentació	Insectívor	Insectívor
Niu	Construït amb fang i fibres vegetals. Té forma de tassa arrodonida, gairebé tancada, amb una petita obertura a la part superior.	Construït amb fang i fibres vegetals. Té forma de tassa, oberta a la seva part superior.
Posta	2 niuades l'any, cadascuna amb 4 a 6 ous.	2 niuades l'any, cadascuna amb 4 a 6 ous.
Incubació	14-16 dies. Incuben els dos progenitors.	14-16 dies. Incuba bàsicament la femella.
Fenologia	Espècie estival migradora. Arriben entre febrer-març i parteixen cap als quarters d'hivernada africans entre setembre-novembre.	Espècie estival migradora. Arriben entre febrer-abril i parteixen cap als quarters d'hivernada africans entre agost-octubre.

Taula 1. Fitxa tècnica de les orenetes urbanes

Classificació taxonòmica de les orenetes dins el regne animal:

Regne	Animal	Organismes eucariotes pluricel·lulars, amb teixits diferenciats. Són heteròtrofes i les cèl·lules no presenten paret.
Fílum	Cordats	Animals amb espina dorsal.
Subfílum	Vertebrats	Cordats amb columna vertebral.
Superclasse	Gnatostomats	Vertebrats amb mandíbules
Classe	Ocells	Vertebrats amb plomes
Ordre	Passeriformes	Aus canores i de perxa
Família	Hirundínids	Orenetes

Taula 2. Classificació taxonòmica de les orenetes dins el regne animal

LES ORENETES A L'ECOSISTEMA URBÀ

El grau de dependència de la fauna urbana vers pobles i ciutats és diferent en cada espècie. Així, ens trobem amb alguns animals que hi cerquen refugi i aliment, altres que només hi crien, o altres que hi són presents durant tot el seu cicle vital. Dins de l'últim grup ens trobem amb els anomenats comensals. Aquests darrers són animals que conviuen amb l'home i que mengen el que ell els proporciona, tot i que no els hagi convidat ningú a fer-ho. Aquests comensals de l'home són generalment indesitjats, i els més coneguts en són les paneroles, les rates i els ratolins. Però al medi urbà també hi trobem moltes espècies desitjables per nosaltres que fins i tot ens poden resultar beneficioses degut a la seva dieta insectívora. En aquest últim cas s'hi compten animals com el dragó comú, els ratpenats, els falciots i les orenetes.

Els edificis constitueixen penya-segats artificials on crien i es refugien, molts cops sense nosaltres saber-ho, ocells, ratpenats i rèptils. Ancestralment aquests animals vivien en cingleres, però amb l'aparició dels primer pobles i ciutats van saber aprofitar les estructures dels edificis fins a l'extrem que actualment alguns d'ells, com la oreneta cuablanca, rarament es troben criant fora del medi urbà.

Les transformacions i, en alguns casos, la desaparició del món rural, per una banda, i l'enderroc d'habitatges de tipologia popular, per altra, fan que cada cop els costi més trobar llocs on fer els nius i material per fer-los. De vegades, també, els nius són destruïts a resultes de reformes i arranjaments de façanes, o per les molèsties que causen les orenetes amb els excrements. A les grans ciutats aquestes causes apuntades han portat a la pràctica desaparició tant de l'oreneta cuablanca (*Delichon urbicum*) com de l'oreneta vulgar (*Hirundo rustica*).

A l'hora de construir o refer els nius, les orenetes necessiten l'existència de punts de fang a prop de la colònia. A les ribes de rius, tolls i basses de pluja en solars abandonats hi poden recollir el material necessari. Però, aquests llocs cada cop són més escassos, o es troben més allunyats a mesura que la ciutat creix, i l'asfalt o el ciment recobreixen el sòl.

EL PROJECTE ORENETA DE GIRONA

L'any 2005 des de l'Ajuntament de Girona i seguint com a model el "Projecte Oreneta de Barcelona" iniciat l'any 2004, s'impulsà el "Projecte Oreneta de Girona". Actualment aquest projecte està coordinat amb el "Projecte Orenetes", iniciativa de la Fundació Territori i Paisatge, i desenvolupat amb l'Institut Català d'Ornitologia (ICO), per al seguiment dels nius d'oreneta cuablanca dels pobles i ciutats de Catalunya, que ha començat a la primavera-estiu de 2007.

L'objectiu del "Projecte oreneta" de Girona és, per una banda, fer un cens d'orenetes a la ciutat i per l'altra fomentar la protecció dels nius existents i reforçar la població a partir de la col·locació puntual de nius artificials. Per aconseguir aquest objectius es fa precís:

- Censar la població d'orenetes de la ciutat de Girona integrant les dades en un sistema d'informació geogràfica, destinat al seguiment i gestió de les seves poblacions.
- Intervenir a les zones problemàtiques que en determinats indrets generen les colònies d'oreneta (per deposicions, enderrocaments d'edificis, etc.), proposant solucions que no comprometin la conservació de l'espècie ni el benestar dels ciutadans.
- Informar i sensibilitzar a la població sobre diferents aspectes sobre la biologia i identificació de les orenetes, per conscienciar els propietaris dels edificis on hi ha nius per que no els malmetin, i per obtenir informació procedent de veïns i veïnes sobre la ubicació de nius, especialment de la oreneta vulgar (*Hirundo rustica*).

